PARCUM

PERSDOSSIER

PARCUM

EXPO: FRAGILE – PATRICK VAN CAECKENBERGH

16.12.2022 > 26.02.2023

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

INHOUD

1. PERSBERICHT 1

2. INTENTIENOTA 3

3. ZAALTEKSTEN 5

4. KUSTENAARSBOEK 'FRAGILE' 14

5. PARCUM 15

6. PRAKTISCHE INFORMATIE 16

1. PERSBERICHT

Expo 'Fagile' van Patrick Van Caeckenbergh opent in PARCUM

Na meer dan tien jaar houdt beeldend kunstenaar Patrick van Caeckenbergh opnieuw halt in Leuven. PARCUM, het museum in Abdij van Park, pakt van 16 december 2022 tot 26 februari 2023 uit met de toonstelling 'Fragile'. Deze expo bundelt installaties en assemblages van Patrick Van Caeckenbergh die gedurende zijn jaren in Sint-Kornelis-Horebeke tot stand kwamen.

Liesbet Kusters, curator van het musuem: "Een huis is meer dan een hoop bakstenen. En een woonplaats meer dan een verzameling straatnamen. De ervaringen die je ontroeren, worden later met een nostalgische bril uitvergroot. Wat betekent zoiets voor een beeldend kunstenaar? In hoeverre zit de sfeer van een plaats vervat in de werken? In 'Fragile' neemt Patrick Van Caeckenbergh je mee naar *zijn* Sint-Kornelis-Horebeke. De tentoonstelling is een wandeling langs de geschiedenis van een kleine parochiegemeenschap, haar inwoners, hun *petites histoires* en de grootsheid die hierachter schuilgaat."

Isolement en delen van verhalen

Als veelzijdig kunstenaar-bricoleur maakt Van Caeckenbergh al decennialang de meest wonderlijke werken. Met een ongeremde nieuwsgierigheid doorploegt hij zijn eigen leven en omgeving. Het gezin Van Caeckenbergh vestigde zich in 1997 in het piepkleine Oost-Vlaamse dorpje Sint-Kornelis-Horebeke. De verhuis van de voortrazende maatschappij naar deze voortkabbelende microkosmos betekende de ontdekking van een nieuwe wereld. 'Fragile' start met installaties die getuigen van dit isolement en het leven en werken in de beslotenheid van een gemeenschap.

Patrick van Caeckenbergh schept orde in een wirwar aan verhalen. Zijn werken lezen als een parallelle wereld, doorspekt met eeuwenoude sprookjes en lokale folklore. Alledaagse autobiografische details komen terecht in een hoogstpersoonlijk en gestructureerd universum. De tentoonstelling brengt onder meer 'De Smartlappen', 'Coiffe tricoter' en een zelfportret van Van Caeckenbergh naar Leuven.

Terug naar Sint-Kornelis-Horebeke

Speciaal voor deze tentoonstelling keerde Patrick Van Caeckenbergh terug naar Sint-Kornelis-Horebeke. Voor 'Fragile' verzamelde hij creaties die hij samen, met en voor de gemeenschap maakte. Het zijn bescheiden geschiedenisjes, postkaartjes en souvenirs van ver vervlogen dagen. "De tentoonstelling bundelt op die manier werken die nooit eerder getoond zijn aan het grote publiek. Ze verlaten voor het eerst hun veilige haven en krijgen een ereplaats in de

tentoonstelling. De objecten tonen stuk voor stuk hoe Van Caeckenbergh zich integreerde in het dorpsleven en de lokale gemeenschap," aldus museumcoördinator Wouter Jaspers.

Kunstenaarsboek 'Fragile'

Onder dezelfde titel als de tentoonstelling verschijnt er ook het kunstenaarsboek 'Fragile'. Zonder woorden, gedragen door beelden keert Van Caeckenbergh terug naar Sint-Kornelis-Horebeke. Het boek geeft toegang tot een verstilde wereld, waarin de sprakeloze verwondering bewaard is gebleven. Het boek is beperkt in oplage en te koop voor 49,50 euro.

2. INTENTIENOTA

In 1997 verhuisde Patrick van Caeckenbergh (°1960) van Gent naar Sint-Kornelis-Horebeke. Een klein dorpje in de Vlaamse Ardennen, waar hij tot 2017 woonde en werkte. Voor de grootstedelijke kunstwereld waarin hij voordien furore had gemaakt, was de démarche onbegrijpelijk. Wat doet een hedendaagse kunstenaar die tentoonstelt in Brussel, Parijs, Bonn, Londen of New York in hemelsnaam in zulk een afgelegen dorp? Trok hij zich terug in het kluizenaarschap? Voor Van Caeckenbergh, geboren en getogen in een Aalsterse arbeidersbuurt, was het allesbehalve evident om van de Gentse Muide naar het landelijke Sint-Kornelis-Horebeke te verhuizen. Het was ook geen gedroomd plan, eerder de uitkomst van een gezinsuitbreiding en de toevallige vondst van een huis met sprookjesachtige kloostertuin in de lokale Ommegangstraat. Eenmaal daar aanbeland, trof Van Caeckenbergh er echter een wereld aan op het punt van verdwijnen. Idyllisch aan de buitenkant maar uiterst fragiel vanbinnen. En hij besloot zich aan deze microkosmos te wijden, aan het stil geluk dat hij er vond. Hij blies het kwijnende dorpsleven met zijn verbeelding en engagement nieuw leven in. En dat redde hem tegelijk van het isolement waarin hij zelf dreigde te verdwijnen. Zacht sudderend en studerend in het levensgrote 'sigarenkistje' dat hij in zijn nieuwe huis inrichtte. Broedend op de 'kosmogonieën' waarmee hij zijn sculpturen, installaties, collages en boeken uit een encyclopedische kennis van wetenschap, mythe, filosofie, antropologie en biografie bricoleert.

De kunst en zijn rol of betekenis als kunstenaar hield Van Caeckenbergh altijd gescheiden van wat hij in het dorpsleven deed. Hij hield het uiteraard niet geheim, maar hij was wel beducht voor hoe het statuut daarvan de alledaagse omgang met zijn buren zou hinderen. Zelf voelde hij bovendien geen enkele behoefte om teloorgaande dorpstradities waaronder hij zijn schouders zette, zoals de processie of het 'koninglopen', als kunst te beschouwen of artistiek te verzilveren. Het kost echter weinig moeite om te zien hoe nauw Van Caeckenberghs kunstenaarschap met het dorpsleven verweven geraakte in de twintig jaar dat hij in Sint-Kornelis-Horebeke woonde. En hoe zou het ook anders kunnen bij een kunstenaar voor wie de symbiose tussen kunst en leven van meet af aan een zaak van leven of dood was, een kwestie van overleven?

De tentoonstelling 'Fragile' toont de installaties en assemblages die Patrick Van Caeckenbergh maakte tijdens en dankzij de beslotenheid van zijn tijd in Sint-Kornelis-Horebeke. Maar tonen evengoed de verwevenheid tussen de verhalen en levens van de inwoners en het werk dat Van Caeckenbergh in deze periode maakte. Die verwevenheid resoneert ook op exemplarische wijze in de creaties die hij samen, met en voor de gemeenschap maakte. Voor 'Fragile' keerde Patrick Van Caeckenbergh terug naar Sint-Kornelis-Horebeke. Hij verzamelde er giften, postkaartjes en souvenirs die hij maakte voor de dorpsbewoners. Naast de bekende installaties toont 'Fragile' deze bescheiden geschiedenisjes van ver vervlogen dagen.

Patricks herinneringarbeid is geen ter plaatse trappelen, blijven hangen in het verleden alsof het niet voorgoed is verdwenen. Het is integendeel een poging om niet te vergeten hoe een godvergeten dorp dat voor velen inderdaad 'een gat' in het universum lijkt – ofin of volkser gezegd: 'een hol van Pluto' – in werkelijkheid een fabelvolkser fabelachtige wereld herbergt. De tentoonstelling is fragieler, omdat het een stap achteruit kan lijken, terug naar Sint-Kornelis-Horebeke. In feite is het echter een kwantumsprong waarmee het vergane dorp terugkeert als een geluk. Het is geen manier om de dood te ontkennen, de eenzaamheid en de afwezigheid. Het is een terugkeer naar de verbeelte verbeelding, als drager van een levend geheugen. 'Fragiel' geeft toegang tot een verstilde wereld, waarin de sprakeloze verwondering bewaard is gebleven.

Tom Van Imschoot
Liesbet Kusters

3. ZAALTEKSTEN

ZAAL I

In 1997 verhuist Patrick Van Caeckenbergh naar Sint-Kornelis-Horebeke. De beslotenheid, het isolement en het 'stille geluk' die hij daar vindt, voeden zijn artistieke praktijken. Zijn autobiografie, zijn kennis van de wereld en het universum vermengen zich met de verhalen die hij verzamelt in het dorp.

Hemelpoort

De tentoonstelling start met de Hemelpoort. Er is van alles te zien: twee figuren met een harnas van soepketels en daaronder wollen pantoffels. Bovenaan staan er trofeeën met blozende kaakjes en twee schelpen als grote oren om beter te luisteren. Op de foto's zie je onverwachte combinaties van dieren samen.

Wanneer dit werk ontstaat, woont Patrick Van Caeckenbergh al een drietal jaar in Sint-Kornelis-Horebeke. Het werk is nauw verbonden met en echt gegroeid vanuit het dorp. Je mag dat heel letterlijk nemen: heel wat objecten in de hemelpoort komen uit het dorp. Maar ook door de waarden van tolerantie en nederigheid die de kunstenaar er impliciet in verwerkte, sijpelt Sint-Kornelis-Horebeke figuurlijk het werk binnen. Je kunt dit werk tot slot lezen als een portret van de kunstenaar en een kennismaking met zijn associatieve manier van denken en werken.

Nederigheid

De poort werd gemaakt voor het Vlaams Huis dat begin jaren 2000 verhuisde naar de eerste verdieping van een herenhuis in hartje Londen. Van Caeckenbergh kreeg de opdracht om een werk op maat te maken van de statige ruimtes. Tijdens een plaatsbezoek kreeg hij te horen dat de verdieping nog opgedeeld moest worden in twee bureaus: vooraan twee secretarissen en achteraan de consul. De kunstenaar besloot dat hij een werk kon maken dat tegelijk voor die opdeling zou zorgen. Doordat de poort een beetje lager was, moest de consul zich elke keer bukken om door de poort te gaan.

"Ik ben daar drie dagen geweest om naar de ruimtes te kijken. Het was de eerste keer dat ik in aanraking kwam met de diplomatie. Die wereld was van een geweldige arrogantie. Daarom moesten er voor mij in de hemelpoort juist die symbolen van tolerantie en nederigheid zitten."

Tolerantie

De afbeelding van de poes met het vogeltje stelt de zogenaamde 'fatale' instincten in vraag. Dieren eten elkaar op om te overleven, dat is nu eenmaal hun onvermijdelijke instinct. Maar

wat als ze dat niet doen? Patrick Van Caeckenbergh zocht naar voorbeelden van dieren die elkaar tolereren, tegen hun instinct in. Zoals een vogeltje met een poes die samen melk drinken. Deze afbeelding is voor de kunstenaar het ultieme symbool van tolerantie. Een kwaliteit die de kunstenaar zelf ook cultiveerde als buitenstaander in Sint-Kornelis-Horebeke.
Soep en oud-strijders

In Londen toonde de ambassade 'Vlaanderen' aan het buitenland. Van Caeckenbergh zocht naar iets dat Engeland en Vlaanderen gemeenschappelijk hebben en kwam zo uit bij de oorlog. De twee harnassen ziet hij in die context als twee oud-strijders.

De twee figuren in hun harnas ontstonden al tien jaar eerder in het oeuvre van de kunstenaar. Het zijn Monsieur en Madame Bon Dieu, gemaakt van grote kookpotten ('bon dieu' in het Frans). De figuren verwijzen naar Van Caeckenberghs liefde voor koken en samen eten maar ook naar de 'eetingen' die in Sint-Kornelis werden georganiseerd om bijvoorbeeld geld in te zamelen voor het schooltje van zijn dochters.

"Naast de kerk was een café. In het weekend hielden Jules en Elza het café open. Tegen de middag ging ik op zondag daar wel eens een pintje gaan halen. Ik volgde het ritme van het dorp. De mensen waren daar zo op hun gemak, ze voelden zich thuis. Het dorp was hun thuis. Ze deden ook geen schoenen aan, maar kwamen op hun pantoffels naar het café. De hemelpoort was bijna af en ik had een paar nieuwe pantoffels gebruikt, maar alle andere onderdelen waren gemaakt van gebruikte spullen. Ik had 's ochtends vroeg geprobeerd om de pantoffels vuil te maken. Ze met een vijl afgeschuurd, in de modder gestoken, ... Maar je bleef zien dat ze nieuw waren. Dus ik ging 's middags om een pint en vertelde over het werk voor de ambassade en over de pantoffels. Ik ging terug naar huis voor een boterham en dan weer aan het werk in de garage. Toen hingen daar opeens tien plastic zakjes met allemaal versleten pantoffels. En die pantoffels staan nu onderaan de hemelpoort. Het zijn de pantoffels van Jules van het café en het andere paar was van Mark."

Wisselwerking

Zonder Sint-Kornelis-Horebeke was er dus geen Hemelpoort. De wisselwerking tussen het dorp, de inwoners en de kunstenaar ligt aan de basis van dit werk en de werken die je verderop in de tentoonstelling tegenkomt.

Beslotenheid – Sigarenkist

In de beslotenheid van Sint-Kornelis-Horebeke wijdt Van Caeckenbergh zich aan zijn gezin, zijn kunst en neemt hij zeer actief deel aan het dorpsleven.

"Deelnemen aan het dorpsleven was voor mij de enige manier om te communiceren met het dorp. Het was ook uit noodzaak. In Sint-Kornelis-Horebeke kwam niemand meer even snel op

bezoek. Ik had geen rijbewijs en ik zat er altijd vrij geïsoleerd. Met de belbus en de trein duurde het uren om ergens te komen."

De kunstenaar omschrijft het dorp als een besloten hof, een jardin clos. In zijn isolement beleeft hij er momenten van 'stil geluk' die gesymboliseerd worden door de blozende kaakjes in het altaar. Het zijn al die momenten van stil geluk die als een rode draad door de werken lopen uit deze periode en verwijzen naar het dorp.

In Van Caeckenberghs intieme werkruimte – het sigarenkistje, waarvan je hier een maquette ziet en dat vandaag permanent te bezichtigen is in het MSK Gent – ontstaat al zijn werk. In zijn hoofd weliswaar, een echt atelier heeft de kunstenaar nooit gehad. In de beslotenheid van zijn sigarenkistje laat hij zijn gedachtes, ervaringen, bespiegelingen en ideeën sudderen. Hier versmelten werk en leven met elkaar. Kunstwerken krijgen eerst vorm in een maquette voordat ze op groter formaat worden uitgevoerd.

Al vóór Van Caeckenbergh naar Sint-Kornelis-Horebeke trekt, slaat hij een nieuwe weg in met zijn werk: eind jaren negentig begint de kunstenaar zijn aandacht meer en meer naar binnen te keren. Dan ontstaan de eerste werken die focussen op de 'interne keuken' van zijn denken. Het antropologische perspectief verschuift naar een autobiografische antropologie. In het isolement van het dorp zet de kunstenaar zijn tocht op deze ingeslagen weg verder. Naar de inwoners toe stelt hij zich van in het begin zeer nederig op. Per toeval ontdekken ze pas na enige tijd dat hij een kunstenaar is.

"In het begin heb ik me heel nederig opgesteld en veel geluisterd. Je moet openstaan voor de mensen, verwonderd zijn over wat de mensen doen, hoe zij leven. Luisteren naar hun kennis over de seizoenen, het kweken van groenten, over de natuur, ... Ik was dankbaar voor wat ze met me deelden en zei hen dat ook. Dat zijn ze niet gewend. Het begint met kleine dingen, een keer helpen met tappen in het café, en zo maak je contact. Zodra je het vertrouwen hebt van een van de centrale figuren, bij mij was dat Jules, dan volgt de rest. Zo werd ik beetje bij beetje opgenomen binnen de gemeenschap. Door het feit dat je je zo opstelt, ben je een stuk van hen. Niet meer of minder dan hen."

Tesser

In het werk van Patrick Van Caeckenbergh komen verschillende verhaallijnen samen. Zijn doorlopende onderzoek naar de wereld en het universum vervloeit tijdens zijn twintig jaar in Sint-Kornelis-Horebeke met de anekdotes van de mensen in het dorp en de gebeurtenissen in zijn gezinsleven. Een werk ontstaat vaak vanuit een concrete aanleiding, maar dijt dan onderweg organisch steeds verder uit doordat al deze verhalen zich vermengen en accumuleren. Zo komt het dat veel werken uit deze periode balanceren op het snijvlak tussen getuigenis, herinnering en kunstwerk.

Zo begint ook dit werk bij een alledaagse gebeurtenis: Van Caeckenberghs dochtertjes krijgen in het voorjaar twee konijntjes van buurman Jules. De diertjes worden in een konijnenren geplaatst, 'tesser' in het dialect. Deze simpele constructie bestaat uit houten balken op de vier hoeken met kippengaas ertussen zodat je het makkelijk kan verplaatsen en het konijn elke dag vers gras heeft. Vanuit zijn werkruimte – die de kunstenaar het sigarenkistje noemt – ziet de kunstenaar hoe blij zijn dochters zijn met hun nieuwe huisdieren en mee in de tesser kruipen. Uiteindelijk hangt de ren in stukken aaneen. Van Caeckenbergh besluit een mooie tesser te bouwen voor de meisjes maar laat zich tijdens het bricoleren zo meeslepen dat het uiteindelijk een klein huisje wordt met zelfs een schouw. Intussen is het zo zwaar dat je het met vier personen moet opheffen.

De tesser blijft in de garage staan en Van Caeckenbergh besluit het een andere invulling te geven. Hij maakt het dicht met hout en plaatst er de sigarenkistjes in die hij krijgt van mensen in het dorp. Daarin klasseert de kunstenaar de 'buitenwereld': al zijn knipsels van brandweerauto's, bloemen, blozende kaakjes … waaruit hij kan oogsten voor nieuw werk. Je kunt in het huisje kijken, de doosjes kunnen open en er zit zelfs een velux in. Het bouwsel krijgt een plek in Van Caeckenberghs sigarenkist. Daar weten de kinderen het toch weer te vinden en ze spelen er jarenlang 'huisje' in met de klasgenootjes. Nog voordat de kunstenaar kan ingrijpen om er een kunstwerk van te maken, nemen de kinderen het zo weer over als speelgoed. Wanneer de kinderen ouder worden, verhuist het werk terug naar de garage. Er gaat een doek over en het wordt niet meer gebruikt. De tesser heeft nooit de kans gekregen om uit te groeien tot kunstwerk. Totdat een collectioneur een bezoek komt brengen in Sint-Kornelis-Horebeke. Wanneer de verzamelaar de tesser ziet, koopt hij het werk onmiddellijk. Zo wordt de tesser weer een kunstwerk.

ZAAL II

De dochters van Patrick Van Caeckenbergh gaan naar school in het dorp. Het is een klein schooltje vlak aan de kerk en helemaal ommuurd. Er is een directrice, één juf voor alle kleuterjaren en twee juffen voor het eerste tot het zesde leerjaar. Gedurende de hele periode dat zijn kinderen er naar school gaan, is Van Caeckenbergh zeer nauw betrokken bij de school. Hij gaat er uren knutselen met de kinderen in het kader van projecten of naar aanleiding van (religieuze) feesten in het dorp. Het is een manier om verhalen te vertellen en door te geven, eveneens de rode draad in Van Caeckenbergh artistieke praktijk.

Schooltje – Fabularium

"Onze tuin grensde aan de school. De kleutertjes zaten dan in de speeltijd in onze tuin, in mijn sigarenkist of bij ons te eten."

Van Caeckenbergh heeft een bijzondere interesse voor het werk van Konrad Lorenz, een Oostenrijkse professor die het gedrag van dieren bestudeerde, de ethologie. Eén aspect van Lorenz' onderzoek spreekt Van Caeckenbergh in het bijzonder aan: de instincten van dieren.

De kunstenaar vraagt zich af wanneer een instinct een dier fataal kan worden. De foto's die je ziet aan de binnenkant van dit mobiele 'schooltje' stellen de instincten van dieren in vraag. Telkens zie je twee dieren die je niet op een vreedzame manier samen zou verwachten: een poesje en een vogel, een slang en een aap, een varken met hondjes, ... Ze handelen tegen hun instinct. In dat gedrag ziet Van Caeckenbergh een verband met zijn eigen positie in Sint-Kornelis-Horebeke.

"Mijn positie in het dorp was gebaseerd op pure tolerantie. Je moet alles assimileren om daar goed te kunnen passen. Je moet juist het omgekeerde kunnen doen. Het was een oefening in mens-zijn. Je probeert om er niet tegen in te gaan – je te verzetten tegen de kerk bijvoorbeeld – maar je probeert te kijken naar welke functie dat iets heeft. Hoe kun je daarin ingrijpen zonder gewelddadig te zijn? Die positie heeft mij enorm gekneed."

Vanuit die fatale instincten legt Van Caeckenbergh op associatieve wijze een link naar de fabels van de Griekse dichter Aesopus. Die verhalen zijn ook vaak gebaseerd op twee tegenpolen; denk maar aan de schildpad en de haas, de krekel en de mier, de leeuw en de vos, … Op de buitenkant van het schooltje staat het leven van Aesopus beschreven zoals Jean de La Fontaine het in de 17de eeuw aan het begin van zijn boek vertelde. Een fabel-verhaal op zichzelf over een scherpzinnige maar lelijke slaaf.

Aan het schoolbord hangt een poppetje, het is de kunstenaar zelf. Hij draagt een slaapkleedje en heeft blozende kaakjes. De pop verwijst naar Van Caeckenberghs eigen lagereschooltijd: als je iets stout had gedaan in de klas, moest je met ezelsoren in de hoek gaan staan. "Pas op, hij bijt!", staat er in het Frans. Want het enige wezen dat waarlijk gevaarlijk is, is de mens.

Midasmuts

Buiten de paravent zie je de muts met ezelsoren nog eens terug. De muts verwijst naar de legendarische koning Midas uit de Metamorfosen van Ovidius. Op een dag was Midas getuige van een wedstrijd tussen Pan en Apollo. De god Tmolos moest beslissen wie de mooiste muziek maakte: Pan op zijn panfluit of Apollo op zijn lier. Tmolos besluit dat Apollo de winnaar is. Maar Midas is niet akkoord en trekt de beslissing in twijfel. Dit maakt Apollo zo woedend dat hij Midas bij zijn oren grijpt: "Oren die zo dwaas oordelen, verdienen geen mensengedaante meer!" Midas wordt gestraft voor zijn hoogmoed en krijgt ezelsoren. Hij schaamt zich zo voor zijn oren dat hij voortaan een tulband draagt. Alleen zijn kapper weet van zijn geheim. De jongeman heeft grote moeite om dat geheim voor zich te houden. Op een dag graaft de kapper een kuil en fluisterend vertrouwt hij het geheim toe aan de aarde. Hij gooit de kuil weer dicht. Maar elk geheim komt ooit wel weer uit, elk verhaal vindt wel een weg om verteld te worden. Op de plek van de kuil groeit een bos riet. Wanneer de wind er doorheen ruist, klinkt het in de wind: "Koning Midas heeft ezelsoren! Koning Midas heeft ezelsoren!" Wanneer Midas ontdekt dat iedereen zijn geheim kent, sterft hij van schaamte.

Weeftechniekjes en medaillon

Samen met de kinderen van de school verdiept Van Caeckenbergh zich in de 'kleine natuurkunde' van de natuur in en rond Sint-Kornelis-Horebeke. De juffen of de pastoor reiken hem thema's aan waarmee hij aan de slag gaat. Zo werkt hij er voor een plechtige communie rond het thema vogels als metafoor voor de kinderen die gaan uitvliegen. Hij trekt met hen naar het bos aan de rand van het dorp om er vogels te gaan beluisteren en herkennen. Terug in de klas kiezen de kinderen een vogeltje dat ze tussen de bomen laten 'vliegen' met naald en draad. De geluidjes van hun vogel schrijven ze er fonetisch bij.

De weeftekeningen van de kinderen hangen hier naast de maquette van een groot medaillon, 'L'entendement', dat de kunstenaar in 2000 maakt voor de Vlaamse Milieumaatschappij in Aalst. Zij gaan het oude hospitaal – waar Van Caeckenbergh zelf is geboren én zijn grootvader overleed – deels herbestemmen en deels afbreken om er een nieuwbouw te plaatsen. Op de site staat nog een oude boom. Van Caeckenbergh weet de architecten te overtuigen om de boom te behouden en laat de boom beschermen als monument. Het uiteindelijke gebouw wordt rond de boom gebouwd. Voor de boom bedenkt Van Caeckenbergh een groot medaillon, als een grote volière.

'L'entendement' verbeeldt een stamboom van de vogels. Je ziet allemaal vogelhuisjes. Iedere soort heeft een eigen deurtje. De voorstelling gaat terug op een Griekse mythe over het winterkoninkje. De vogels vinden dat ze een koning moeten kiezen. Wie het hoogste vliegt mag koning worden, zo beslist mijnheer de uil. De adelaar – in al zijn hoogmoed – vindt het belachelijk maar vliegt toch omhoog en het hoogste van alle vogels. Maar het winterkoninkje is slim en heeft zich verstopt in de veren van de adelaar. Daardoor vliegt het diertje net een beetje hoger dan de adelaar. De uil komt met een diplomatische oplossing: vanaf dan heet de adelaar de zomerkoning, de andere de winterkoning.

'L'entendement' illustreert hoe een werk in deze periode ontstaat vanuit de beslotenheid van het dorp en vervolgens zijn eigen leven gaat leiden en uitgroeit tot een zelfstandig werk.

ZAAL III

Patrick Van Caeckenbergh ziet een duidelijke scheiding tussen het werk dat hij ín Sint-Kornelis-Horebeke heeft gemaakt en dat voortvloeit uit zijn praktijk als denker en kunstenaar en tussen de activiteiten die hij op touw zette vóór de mensen in het dorp en de werkjes die daaruit voortvloeiden. Die laatste categorie – giften of herinneringen – zijn ontstaan vanuit een vriendschappelijkheid en jovialiteit. Ze zijn gemaakt binnen de context van het dorpsleven, maar niet geconcipieerd als kunstwerk . Een aantal van die giften zijn hier voor het eerst te zien.

Boomtekeningen

De woning van Patrick Van Caeckenbergh in Sint-Kornelis-Horebeke ligt in de boomgaard van een kloostertuin. Vanuit zijn sigarenkist kijkt hij uit op een aangelegde parktuin met oude bomen. De geklasseerde bomen die erin staan – drie reusachtige rode beuken en een tamme kastanje – zijn 350 jaar oud en spreken tot de verbeelding van de kunstenaar. Vooral in de winter, wanneer ze hun bladeren kwijt zijn, kan hij hun architecturale structuren vanuit zijn sigarenkist urenlang observeren. Hij voelt dat hij er iets mee wil doen, maar wat? De kunstenaar verdiept zich in bomen, leest over hun mythologie en legendes. Hij experimenteert en zoekt naar manieren om ze in beeld te brengen, van maquettes tot uitvergrote foto's en fotokopieën.

Tot hij op een dag kalkpapier op het raam kleeft en de bomen begint na te tekenen. Elke keer vanuit dezelfde plaats. Wanneer hij achteraf de schetsen op wit papier plakt, komen de tekeningen weer tot leven. Negen jaar lang werkt Van Caeckenbergh aan de boomtekeningen. Al doende verbetert hij zijn tekentechniek en worden de tekeningen groter. Als architecturale constructies tekent hij de bomen altijd op de grond en niet met wortels. Soms krijgen ze ook sprookjesachtige elementen: een huisje, een schoen, kookpotten, …

"Ik heb heel veel getekend. Eerst kleine stukjes. Om het te leren. Met een heel fijn potloodje. Drie-vierde is improvisatie, maar niet zomaar improvisatie. Het gaf me ook inzicht in de manier waarop muzikanten kunnen improviseren, bijvoorbeeld in de experimentele jazz. Dat ontspoort soms in alle toonaarden. Je kunt die structuur dan kwijtraken als je daarnaar luistert en ik vroeg me altijd af hoe ze dat deden. Maar tijdens het tekenen begreep ik dat opeens. Het gaat over een totale beheersing van je instrument. Dan pas heb je zoveel zelfvertrouwen dat je het bijna automatisch doet. In het begin ben je voorzichtig, maar op den duur heb je zoveel vertrouwen in je hand en je potlood dat de boom vanzelf komt. Dat was een heel mooi moment."

Paravent

Binnen in deze paravent zie je kleine werkjes die Van Caeckenbergh in de loop van twintig jaar maakte voor de mensen in het dorp. Hij knutselde ze voor een speciale gelegenheid: een pensioen, een geboorte, een verjaardag, … Voor de lokale cafébaas, de duivenmelker of de postbode. Deze objecten staan vandaag nog bij de dorpsbewoners thuis. De kunstenaar is ze speciaal voor deze tentoonstelling in Sint-Kornelis-Horebeke gaan ophalen.

"Deze enorme paravent staat voor mij model voor het dorp. Daarbinnen ben je beschermd. Je kunt je bij wijze van spreken uitkleden en niemand ziet jou, maar je kunt connectie blijven maken met de buitenwereld. Het is een besloten hof – een jardin clos – met de paravent als omheining."

Tout

Pol was de accordeonist van het dorp en begeleidde Van Caeckenbergh altijd bij het Koninglopen of op schoolfeesten. Van Caeckenbergh maakte voor hem een boek in de vorm van een accordeon. Het interieur van de accordeon bestaat uit de kartonnen die ook deel uitmaken van de maquette van het boek bij deze tentoonstelling. Een selectie van 33 kartonnen zie je ook op de schapjes in deze zaal. De foto's geven een overzicht van de twintig jaar dat Van Caeckenbergh in Sint-Kornelis-Horebeke woonde en werkte.

"Pol was pas gelukkig als hij kon spelen. In ieder café was er een accordeon. Na een paar pintjes pakte hij zijn accordeon en dan begon hij te blozen van plezier. Ik heb het voor hem gemaakt. 'Tout', zijn 'alles' in het leven."

Den Hemel

Eind jaren '90 gaat de pastoor van Sint-Kornelis-Horebeke op pensioen. Het dorp vindt geen pastoor meer om hem te vervangen. Ze vragen Van Caeckenbergh of hij hen kan helpen met het vinden van een oplossing. De kunstenaar schrijft zelfs een brief aan het bisdom, maar zonder resultaat. Wel weet hij de lokale Franciscanerpaters te overtuigen om één keer per week de mis op te dragen.

Jaarlijks – op Pinksterzondag – gaat er een processie door Sint-Kornelis-Horebeke ter verering van de heilige Kornelis, beschermheilige voor kinderziektes. Deze processie is meer dan alleen een ommegang: het is een jaarlijks hoogtepunt mét kermis en het moment waarvoor iedereen naar het dorp terugkeert.

In samenspraak met de paters vereenvoudigt Van Caeckenbergh het concept van de mis en geeft hij een nieuwe invulling aan de processie. De kunstenaar verdiept zich daarvoor in de geschiedenis van de processie en in het leven van Sint-Kornelis. Hij schrijft zelfs een boek over de heilige. Hoe kan hij met de klassieke elementen van het verhaal – processie, heilige, bescherming, kinderen – toch nog een ommegang maken? De kunstenaar benadert het project met groot respect voor de bestaande rituelen en stuit op een grote bereidheid om die rituelen open te trekken. Van Caeckenberghs processie gaat voor de eerste keer uit in 1999.

"De kleuters en de kinderen van het eerste tot het zesde leerjaar heb ik allemaal op een rij gezet, twee aan twee, en gemeten. Dat was ongeveer twaalf meter. De oudsten van het dorp – als beschermers van de kinderen – droegen de blauwe doek boven hen als hemel. Er was een fanfare bij en de maquette van het kerkje werd meegedragen. Het hele dorp wandelde door de natuur. Je voelt dan dat iedereen stilletjes wordt."

ZAAL IV

"De kunstwerken dat zijn de werken die verband houden met Sint-Kornelis-Horebeke en ook daar gemaakt zijn. Ze ontstaan vanuit die kleine warme gemeenschap, uit de aspecten die ik daar waardevol aan vond en die ik trachtte te projecteren naar het meest universele."

Le Dais

Het idee van de hemel die Van Caeckenbergh maakte voor Sint-Kornelis-Horebeke, als bescherming voor de kinderen, groeit uit tot de sculptuur 'Le Dais'. Een hemel zo groot dat hij het universum kan beschermen. Na een wiskundige berekening komt de kunstenaar uit op een benodigde lengte van 78 meter voor het baldakijn. Daaronder staan de pantoffels voor 24 koppels van verschillende nationaliteiten en culturen.

"De sculptuur is aangekocht door een museum (FRAC Provence Alpes Côte d'Azur) in Marseille. Zij wilden de hemel laten uitgaan in een processie. Ik was niet betrokken bij de activatie van het werk, maar ben wel gaan kijken. In een wirwar van straatjes in een wijk van Marseille – Le Pannier – woont een mix van etniciteiten. Onderaan staat de kerk Saint-Jean. De processie daalde door de kleine steegjes af naar de kerk."

De Schelp/ Le Berceau

Met dit fantastische voertuig ging de kunstenaar rondreizen om alle sprookjes ter wereld te verzamelen. Zo legt Van Caeckenbergh het uit aan de inwoners van Sint-Kornelis-Horebeke die blijven stilstaan wanneer hij aan het werk is in zijn garage. Er is een bedje, er zijn pantoffels en een pispot. De eerste versie van de schelp maakt de kunstenaar zelf, met kippendraad en plaaster. Hij wandelt ermee door het dorp. De versie die hier staat, werd gemaakt door Van Caeckenberghs schoonvader. Om zich bezig te houden tijdens zijn pensioen werkte hij zes jaar lang aan deze schelp.

"De mannen en vrouwen tussen de 70 en de 90 die geloven dat verhaal echt. 'Patrick heb je nog iets nodig voor op reis', vroegen ze mij dan. Van de beenhouwer kreeg ik een hesp en een salami, theekopjes van de buurvrouw, een klok van de pastoor, en meer dekentjes dan ik kon meenemen, … Kortom een ganse uitzet."

4. KUSTENAARSBOEK 'FRAGILE'

In 1997 verhuisde Patrick van Caeckenbergh (°1960) van Gent naar Sint-Kornelis-Horebeke. Geen gedroomd plan, eerder de uitkomst van toevalligheden. Eenmaal daar aanbeland, trof Van Caeckenbergh er een wereld aan op het punt van verdwijnen. Idyllisch aan de buitenkant maar uiterst fragiel vanbinnen. Hij besloot zich aan deze microkosmos te wijden en blies het kwijnende dorpsleven met zijn verbeelding en engagement nieuw leven in. Zelf voelde hij geen enkele behoefte om teloorgaande dorpstradities waaronder hij zijn schouders zette, zoals de processie of het 'koninglopen', als kunst te beschouwen of artistiek te verzilveren. Het kost echter weinig moeite om te zien hoe nauw Van Caeckenberghs kunstenaarschap met het dorpsleven verweven geraakte in de twintig jaar dat hij in Sint-Kornelis-Horebeke woonde. Dit nieuwe boek is fragiel, omdat het een stap achteruit kan lijken, terug naar Sint-Kornelis-Horebeke. In feite is het een kwantumsprong waarmee het vergane dorp terugkeert als een geluk. Gedragen door beelden die klinken als muziek en die het 'hol van Pluto' als een open hemel voorstellen. Het is een terugkeer naar de verbeel¬ding, als drager van een levend geheugen. Dit boek geeft toegang tot een verstilde wereld, waarin de sprakeloze verwondering bewaard is gebleven. Wees voorzichtig, mijne lezer! Hoogst fragiel.
Het boek is online verkrijgbaar op de website van PARCUM of in de museumshop van Abdij van Park en PARCUM

FRAGILE
Auteur(s): Patrick Van Caeckenbergh en Tom Van Imschoot
Formaat: 21 x 29 cm
Pagina's: 66 pg. kleurenfoto's
Vormgeving: ruttens-wille
Oplage: 750 exemplaren
ISBN/EAN: 9789464667639
49,5 euro

5. PARCUM

PARCUM is het museum en expertisecentrum voor religie, kunst en cultuur gelegen in de Abdij van Park Leuven. De tentoonstellingen van PARCUM focussen op religieus erfgoed en de betekenis en doorwerking van dit erfgoed vandaag. Religieus erfgoed is erfgoed dat bij uitstek gevormd is door mensen en verhalen, ervaringen en ontmoetingen. PARCUM schenkt dan ook bijzondere aandacht aan de betekenisgeving, contextualisering en (her)waardering van religieus erfgoed. In het museum ontdek je de collectie religieus erfgoed van PARCUM en maak je kennis met de Abdij van Park. Het museum brengt thematentoonstellingen op het kruispunt van religie, kunst en cultuur. Vaak met nooit eerder getoond erfgoed uit kerken, abdijen en kloosters. Bijzondere aandacht gaat naar dialoog in de multireligieuze en superdiverse samenleving van vandaag.

www.parcum.be

6. PRAKTISCHE INFORMATIE

Fragile – Patrick Van Caeckenbergh
16 december 2022 – 26 februari 2023
di. – zon.: 10u00 – 17u00
12 euro (standaard)
www.parcum.be/museum/fragile

PARCUM
Abdij van Park 7
3001 Leuven

Openingsuren:
dinsdag tot zondag | 10:00 – 17:00

Tickets:
12 euro | standaard
10 euro | kortinghouder
7 euro | 12 - 18 jaar
2,4 euro | kansentarief
gratis | - 12 jaar, ICOM, museumPASSmusées

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

General Manager: Séverine Provost
Project Coordinator: Florien Dooms & Sophie Moffat
florien@beculture.be - +32 494 87 71 09
sophie@beculture.be - +32 494 65 36 57
info@beculture.be - +32 2 644 61 91

beculture.be
facebook.com/beculture
twitter.com/beculture
instagram.com/beculture